

Vergaderjaar 2017–2018

32 011

Tabaksbeleid

Nr. 62

**BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN VOLKSGEZONDHEID,
WELZIJN EN SPORT**

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 23 april 2018

De Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (hierna: NVWA) houdt toezicht op de naleving van de regels in de Tabaks- en rookwarenwet. Met deze brief ontvangt u de jaarlijkse voortgangsrapportage van de nalevings- en handhavingscijfers met betrekking tot de leeftijdsgrens en de rookvrije horeca van 2017¹, samen met mijn reactie op deze cijfers. Verder informeer ik u over de toezegging om te bekijken hoe alternatieve rookwaren in het preventieaanbod geïntegreerd kunnen worden.

Leeftijdsgrens

Sinds 1 januari 2014 geldt er een leeftijdsgrens van 18 jaar voor de verkoop van tabak. In 2017 is deze leeftijdsgrens ook van toepassing geworden op e-sigaretten (met en zonder nicotine) en op kruidenrookproducten. Deze maatregel beoogt te voorkomen dat jongeren gaan roken of dampen. Roken is een ernstige verslaving met grote schade voor de gezondheid. Met name jongeren lopen een groot risico om verslaafd te raken. Ondernemers zijn verantwoordelijk om de leeftijdsgrens goed na te leven. Ik ondersteun ze hierbij met informatie en materialen zoals die voor de NIX 18 campagne zijn ontwikkeld.

Handhavingscijfers

In de bijlage is de factsheet van de NVWA over de handhaving van de leeftijdsgrens meegestuurd². De controle op de leeftijdsgrens vindt risicogericht plaats en wordt uitgevoerd door NVWA toezichthouders. In 2017 zijn er 3.829 risicogerichte controles uitgevoerd. Hierbij is 682 keer waargenomen dat een minderjarige persoon, tabak/e-sigaretten probeerde te kopen. Van deze groep is bij 108 gevallen een boete opgelegd omdat de leeftijd niet op een correcte wijze is vastgesteld.

¹ Raadpleegbaar via www.tweedekamer.nl

² Raadpleegbaar via www.tweedekamer.nl

Onderstaande tabel brengt in beeld hoeveel inspecties in welke branche hebben plaatsgevonden en hoeveel maatregelen zijn opgelegd.

Bedrijfscategorie	Controles	Kooppoging	Maatregelen
	n	n	n
Horeca	1.091	130	32 (25%)
Levensmiddelenzaak	686	160	28 (18%)
Evenement	3	2	1 (50%)
Tabaksspeciaalzaken	844	164	25 (15%)
Tankstations	818	174	12 (7%)
Overige*	387	52	10 (19%)
Totaal	3.829	682	108 (16%)

Uit de cijfers blijkt dat in 16% van de risicogerichte inspecties een overtreding van de wet wordt geconstateerd. De meeste maatregelen zijn net als in 2016 opgelegd in de horeca (met name cafetaria en automaten), gevolgd door kleine levensmiddelenzaken (in bijna alle gevallen buurt- en avondwinkels) en tabaksspeciaalzaken die niet aangesloten zijn bij grotere ketens of formules. Bij tankstations, ketensupermarkten en tabaksspeciaalzaken die behoren tot een keten, zijn de minste maatregelen opgelegd. De afgelopen jaren is in deze sectoren veel aandacht besteed aan de naleving van de leeftijdsgrens. Het is mooi om te zien dat dit goede resultaten oplevert. De NVWA heeft mij laten weten dat ze het risicogerichte toezicht zal voortzetten en daarbij extra aandacht zal hebben voor cafetaria, buurt- en avondwinkels en zelfstandige tabaksspeciaalzaken. De three strikes out maatregel waarbij de verkoop tijdelijk wordt stilgelegd, is in 2017 twee keer opgelegd, in beide gevallen bij tabaksspeciaalzaken.

Tabaksautomaten

Daarnaast zijn er ook bijna 797 controles op tabaksautomaten uitgevoerd (verspreid over verschillende bedrijfscategorieën). Als gevolg hiervan zijn 24 boetes en 172 schriftelijke waarschuwingen gegeven, veelal omdat de automaat niet in het zicht van het personeel stond. In de voorgenomen AMvB voor het uitstalverbod wordt voorzien in een verbod op zelfstandige verkoop van tabak via automaten. Ik streef er naar om de AMvB voor het zomerreces naar uw Kamer te sturen. Het toezicht op tabaksautomaten zal tot de inwerkingtreding van het uitstalverbod onverminderd worden voortgezet.

Inzet testkopers

Zoals u weet is de handhavingmethode voor de leeftijdsgrens gebaseerd op een heterdaad moment dat wordt afgewacht; deze methode is daarmee vrij intensief. Mijn voorganger heeft u eerder bericht dat de NVWA de inzet van testkopers bij de handhaving van de leeftijdsgrens zal onderzoeken. Inmiddels kan ik u berichten dat de NVWA in de loop van 2018 deze methode zal testen in een pilot. Ik zal uw Kamer informeren over de uitkomsten van de pilot.

Rookvrije horeca

Sinds 1 juli 2008 geldt in de horeca een rookverbod en per 10 oktober 2014 is de uitzondering voor kleine cafés zonder personeel komen te vervallen. Sindsdien is de horeca op grond van de Tabaks- en rookwarenwet rookvrij. Met een rookvrije horeca worden omstanders beschermd tegen het meeroken. Een goede naleving is daarom van belang.

Afgelopen jaren zijn verschillende maatregelen genomen om de naleving te verbeteren. Allereerst is wettelijk geregeld dat de hele horeca rookvrij is, daarnaast is in 2015 de publiekscampagne *Hele horeca rookvrij* geweest en verder is de NVWA blijven inzetten op risicogerichte handhaving en lik op stuk beleid.

Nalevingscijfers

In opdracht van de NVWA heeft Intraval in het najaar van 2017, 400 observaties uitgevoerd om de naleving van de rookvrije horeca te meten. De factsheet van Intraval is als bijlage meegestuurd³. De inspecties werden uitgevoerd in de avond en nachtelijke uren en waren verspreid over discotheken, eetcafés en grote en kleine cafés. Uit dit onderzoek kunnen de volgende conclusies worden getrokken:

- 94% – 100% van de categorieën cafés en discotheken zijn rookvrij, ten opzichte van 88% – 98% in 2016. Er is een significante stijging bij de kleine cafés, 88% in 2016 en 98% in 2017. Bij de andere categorieën hebben zich recent weinig veranderingen voorgedaan.
- discotheken hebben nog steeds verhoudingsgewijs het vaakst een rookruimte: 47% van de discotheken tegenover 6% van de eetcafés, 32% van de grote cafés en 27% van de kleine cafés die onder de uitzondering vielen. Hierin is weinig veranderd ten opzichte van vorig jaar.

De resultaten van het onderzoek van Intraval laten een positief resultaat zien. Ik ben blij dat de naleving bij de kleine cafés verder is toegenomen en dat de rookvrije horeca zich lijkt te hebben genormaliseerd.

Voor wat betreft de rookruimten heb ik recentelijk aan uw Kamer laten weten dat ik werk aan een pakket van maatregelen in de vorm van wet- en regelgeving en samenwerkingsafspraken – in het kader van het nationaal preventieakkoord – dat eraan moet bijdragen dat volwassenen van roken afgeholpen worden en kinderen nooit met roken beginnen. En dat het afschaffen van alle rookruimtes ook deel uit maakt van de discussie over dat pakket.

De huidige opzet wordt met de meting van 2017 beëindigd, onder meer omdat de rookvrije horeca onder alle categorieën lijkt te zijn genormaliseerd. Gezien het pakket aan maatregelen in het kader van het preventieakkoord, waarvan onderdelen betrekking kunnen hebben op het rookverbod, vind ik het wel belangrijk de naleving van het rookverbod ook de komende jaren door de NVWA te laten monitoren. Op basis van de uitkomst van het preventieakkoord wordt de opzet daarop aangepast.

Handhavingscijfers

In 2017 heeft de NVWA binnen de horeca 4.528 gerichte rookcontroles uitgevoerd en 17.286 additionele controles tijdens inspecties die plaatsvonden in het kader van het toezicht op de voedselveiligheid. In de volgende tabel is het aantal en soort controles en maatregelen weergegeven.

³ Raadpleegbaar via www.tweedekamer.nl

Soort Controle	Inspecties	Boetes	Schriftelijke waarschuwingen	Totaal aantal maatregelen
Horeca – risicogericht (cafés, discotheken)	4.528	1.000 (22%)	392 (9%)	1.392 (31%)
Horeca – additioneel (restaurants)	17.286	312 (2%)	270 (2%)	582 (3%)
Evenement	267	123 (46%)	5 (2%)	128 (48%)
Andere bedrijfs-Categorieën	762	119 (16%)	106 (14%)	225 (30%)
Totaal	22.843	1.554 (7%)	773 (3%)	2.327 (10%)

Vanwege de toenemende populariteit van waterpijpcafés (shishalounges) zijn de resultaten van deze bedrijven hieronder uitgelicht. De inspecties bij deze horecagelegenheden zijn onderdeel van de 4.528 risicogerichte inspecties.

In totaal zijn 298 (her)inspecties bij shishalounges uitgevoerd. Hierbij zijn 189 (63%) maatregelen opgemaakt: 167 (56%) boetes en 22 (7%) schriftelijke waarschuwingen. Daarnaast zijn 84 (her)inspecties uitgevoerd bij andere horecabedrijven die het roken van waterpijpen additioneel aanbieden (zoals restaurants met Noord-Afrikaanse of Midden-Oosten keuken). Hierbij zijn 47 (56%) maatregelen opgelegd: 42 (50%) boetes en 5 (6%) schriftelijke waarschuwingen. Deze 382 inspecties zijn onderdeel van de 4.528 risicogerichte inspecties. In 2018 continueert de NVWA de intensieve controles in shishalounges. Daarbij zal de NVWA ook weer monsters van waterpijpmengels nemen om te beoordelen of in de waterpijp tabak of voor roken bestemde kruidenproducten wordt gebruikt. Verder zijn er 267 evenementen/festivals risicogericht gecontroleerd. Daarbij zijn 128 maatregelen (48%) opgemaakt; 123 boetes (46%) en 5 schriftelijke waarschuwingen (2%). Vanwege deze hoge afwijkingpercentages en omdat het gebruik van waterpijpen en het bezoeken van evenementen ook onder jongeren populair is, ben ik voornemens hierover met de horeca en evenementensector in gesprek te gaan om na te gaan hoe dit maatregelpercentage kan worden teruggebracht.

De nalevings- en handhavingcijfers uit 2017 beschouwend, lijkt de naleving van het rookverbod in de horeca verder te normaliseren. Naleving van het rookverbod blijft echter geen vanzelfsprekendheid, daarom zal de NVWA hier blijvend aandacht aan besteden.

Handhaving elektronische sigaret op kermissen

In de bijlage is de factsheet van de NVWA over de handhaving van de regels omtrent verkoop en reclame voor elektronische sigaret op kermissen meegestuurd⁴. Uit een inventarisatie van de NVWA uit 2016 bleek dat op de meeste kermissen in Nederland (79%) elektronische sigaretten (hierna: e-sigaretten) of onderdelen daarvan werden aangeboden. In de meeste gevallen konden de e-sigaretten als prijs gewonnen worden. Het betrof daarbij vaak e-sigaretten en navulverpakkingen zonder nicotine die toen nog niet onder de Tabaks- en rookwarenwet vielen. De shishapen is meestal een e-sigaret zonder nicotine. Sinds 1 juli 2017 geldt de leeftijdsgrens en het reclameverbod niet alleen voor e-sigaretten en navulverpakkingen met nicotine, maar ook voor de e-sigaretten en

⁴ Raadpleegbaar via www.tweedekamer.nl

navulverpakkingen zonder nicotine. Dit betekent onder andere dat ook e-sigaretten zonder nicotine niet als prijs mogen worden gepresenteerd. In de tweede helft van 2017 heeft de NVWA 66 kermissen geïnspecteerd. Op 20 kermissen (30%) zijn bij 24 kramen e-sigaretten aangetroffen en bij 18 daarvan is een boete opgemaakt. Hoewel er in 2017 op minder kermissen e-sigaretten werden aangetroffen dan in 2016 werd bij die kramen waar deze producten wel werden aangeboden relatief vaak het reclameverbod overtreden. Het is daarom belangrijk dat de kermissector meer aandacht geeft aan de naleving van de regels voor e-sigaretten.

Alternatieve rookwaren en voorlichting

Mijn voorganger heeft (Kamerstuk 34 470, nr. 15) toegezegd te bekijken hoe alternatieve rookwaren in het preventieaanbod geïntegreerd kunnen worden. Ik heb daarom Kantar gevraagd onderzoek te doen naar het gebruik van alternatieve rookwaren en de perceptie van jongeren ten aanzien van deze producten. In de bijlage is het onderzoek van Kantar meegestuurd⁵. Uit dit onderzoek blijkt dat van de jongeren van 11 t/m 21 jaar 15% wel eens de e-sigaret heeft gebruikt, waarbij het gebruik onder 16 t/m 18-jarigen het grootst is (24%). Vooral gebruikers blijken zich niet altijd even bewust te zijn van de schadelijkheid en geven aan de smaken van de e-sigaret aantrekkelijk te vinden. Van de jongeren heeft 17% wel eens de waterpijp gebruikt. Cigarillo's (kleine sigaartjes) zijn nauwelijks bekend in deze doelgroep. Ik vind het belangrijk dat wordt voorkomen dat jongeren beginnen met het gebruiken van de e-sigaret en waterpijp. Ik heb daarom het Trimbos Instituut gevraagd het bestaande preventieaanbod van de Gezonde School en Genot-middelen aan te vullen met voorlichting over deze producten. Ook de website <https://jongeren.rokeninfo.nl> voor jongeren bevat informatie over deze producten. Ik zal de informatie over de alternatieve rookwaren op deze website uitbreiden.

Prevalentiecijfers CBS

In deze brief meld ik u tevens dat uit recent door CBS uitgebrachte prevalentiecijfers blijkt dat het roken opnieuw gedaald is. In 2017 rookte 23,1% van alle Nederlanders van 18 jaar en ouder wel eens en 17,3% dagelijks. In 2015 lagen deze percentages op respectievelijk 26,3% en 19,5%. Opvallend is ook de daling onder lager opgeleiden, van 29% naar 25,7%. Lager opgeleiden (25,7%) en middelbaar opgeleiden (26,7%) zijn nog wel vaker roker dan hoogopgeleiden (16,8%). Zie ook <https://www.staatvenz.nl/kerncijfers/roken>. Uiteraard ben ik blij met deze trend, die mogelijk een effect is van de maatregelen van de afgelopen jaren en van de maatschappelijke inzet op de rookvrije generatie. Echter, het is duidelijk dat er nog veel extra inzet nodig is om de trend voor een rookvrije generatie te versnellen. Ik ga ervan uit dat ik met maatschappelijke organisaties kan komen tot ambitieuze doelstellingen en stevige afspraken in het Preventieakkoord om dat te realiseren.

De Staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport,
P. Blokhuis

⁵ Raadpleegbaar via www.tweedekamer.nl